

ՆՈՐԻԿ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ Փրկիստփայության, սոցիոլոգիայի և
իրավունքի ինստիտուտի հայցորդ,
ԵՀՀ միջազգային հարաբերությունների և
իրավագիտության ինստիտուտի դասախոս,
ՀՀ ՋՈՒ № զորամասի օպերատիվ
բաժանմունքի
ավագ սպա, կապիտան

DOI: 10.59560/18291155-2023.1-140

**ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԱՐԺԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Ամփոփագիր

Հոդվածի նպատակն է բացահայտել և հստակեցնել սահմանադրական արժեքանության հասկացության և նշանակության հետ կապված հիմնահարցերը համակողմանի և իրավահամեմատական վերլուծության միջոցով:

Հոդվածի խնդիրն է բացահայտել սահմանադրական արժեքանության էությունը, ներկայացնել վերջինիս բնորոշումը, հստակեցնել դրա դերը սահմանադրականության հաստատման գործում:

Հետազոտության առարկան են հաղիսացել սահմանադրության էությունն ու բովանդակությունը:

Արդի սահմանադրական զարգացումներում, ինչպես նաև բարեփոխումների գործընթացում առանձնահատուկ կարևորվում է սահմանադրության և նրանում ամրագրված սահմանադրական հիմնարար արժեքների ու սկզբունքների բովանդակության բացահայտումը, ընկալումը և իրական կյանքի վարքագծի կանոն դարձնելը, որը վերջնարդյունքում պետք է նպաստի երկրում սահմանադրականության հաստատմանը և կայացմանը:

1(109)2023

◆ ՏԵՂԵԿՎՈՐ

◆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐՎԱՆ

Չնայած այն հանգամանքին, որ սահմանադրական արժեքանությունը երիտասարդ, ինքնուրույն գիտական ուղղություն է և ենթադրելի է, որ բազմաթիվ հիմնարար ուսումնասիրություններ պետք է կատարված լինեն դրա՝ իբրև նոր և հետազոտություն կատարելու մեծ մասշտաբներ ունեցող ոլորտի վերաբերյալ, պարզվում է, որ հիմնականում թեկնածուական ատենախոսությունների ու գիտական հոդվածների շրջանակներում են անդրադառնում իրավական ու սահմանադրական տարբեր արժեքներին, որոնցում չեն կոնկրետացվում սահմանադրական արժեքանության բովանդակությունն ու վերջինիս առանձին տարրերը: Այդ առումով պետք է փաստել, որ սահմանադրական արժեքների նկատմամբ առկա հետաքրքրությունը չի սպառվում, այլ տարեցտարի ավելանում է՝ ինչն էլ հիմնավորում է **հողվածի արդիականությունը**:

Հիմնաբառեր. սահմանադրական արժեք, բարիք, սահմանադրական արժեքանություն, սահմանադրականություն, իրավաբանական գիտա-
ճյուղ, իրավական համակարգ, իրավունքի գերակայություն:

Ներածություն

Իրավագիտության մեջ արժեքանությունը ձևավորվել ու զարգացել է որպես իրավական արժեքանություն, որի առարկայական բնագավառն ու հիմնական թեմատիկան իրավունքի՝ որպես արժեքի ընկալման ու մեկնաբանման հիմնախնդիրներն են: Սահմանադրությունը և նրանում բովանդակվող հիմնարար սկզբունքները որպես արժեք որակելը հիմք հանդիսացավ, որպեսզի սահմանադրական իրավունքի գիտության շրջանակներում, իբրև ինքնուրույն գիտական ուղղություն, ձևավորվի **սահմանադրական արժեքանությունը**:

Սահմանադրական արժեքանության գոյությունը նախ և առաջ պայմանավորված է սահմանադրության առկայությամբ, որոնք գտնվում են անքակտելի կապի մեջ, ուստի սահմանադրական արժեքանությունը չի կարող գոյություն ունենալ վերացական ձևով, այլ պետք է լինի հստակ ու առարկայական: Զուգահեռաբար կարիք կա հստակեցնելու վերջինիս գիտաճյուղային պատկանելության հարցը: Այդ առումով կարծում ենք, որ վերջինս համալիր իրավաբանական գիտաճյուղ է, քանի որ արժեքների ուսումնասիրությամբ զբաղվող գիտությունը՝ արժեքանությունը, որը

փիլիսոփայության բաժիններից է, սահմանադրական իրավունքի բնագավառում զբաղվում է զուտ սահմանադրական արժեքների բովանդակության բացահայտմամբ, իրացման հնարավորությունների հստակեցմամբ ու հասարակական հարաբերությունների վրա ունեցած ազդեցության գնահատմամբ:

Արժեքի տակ սովորաբար ընկալում են որոշակի բարիք, որին տրվում է նախապատվություն այլ բարիքների շարքում: Ըստ Կ. Մանխեյմի նշման, «առանց արժեքային հայեցակարգերի, առանց որևէ՝ թեկուզ նվազագույն նպատակի իմաստավորման մենք որևէ բան ձեռք չենք բերում ոչ սոցիալական, ոչ հոգեբանական ոլորտներում»¹: Արժեքները ձևավորվում են մարդկային գործունեության ընթացքում, այդ իսկ պատճառով, հանդիսանալով մշակութային համատեքստից դուրս անհնարին մարդկային փորձի արդյունք, արժեքները սահմանում են մշակույթի վիճակը և միաժամանակ ազդում դրա հետագա զարգացման վրա: Բնականաբար, զբաղեցնելով ընդհանրապես մշակույթներում զգալի տեղ, արժեքները էական դեր են խաղում մշակույթի առանձնահատուկ դրսևորումներում, մասնավորապես քաղաքական և իրավական մշակույթներում:

Կարծում ենք, որ սահմանադրությունը արժեքային չափման մեջ կարելի է դիտարկել տարբեր դիրքորոշումներից: Օրինակ, կարելի է դիտարկել սահմանադրությունում առկա ձևակերպումների էսթետիկ արժեքավորությունը, սահմանադրության տեքստի բառապաշարի և քերականական կառույցների իմաստաբանական և բանասիրական, դատողությունների և այլ հիմնարար դրույթների գաղափարական արժեքավորությունը և այլն²: Մասնավորապես ըստ Ս. Ա. Ավագյանի կարծիքի, սահմանադրությունն ուղղակի գաղափարախոսական՝ աշխարհընկալումային փաստաթուղթ հանդիսանալ չի կարող, ընդ որում նրանում առկա յուրաքանչյուր դրույթը, սահմանադրական ինստիտուտում բոլոր ամրագրումներն արտահայտում են երկրի ցանկալի սոցիալ-տնտեսական համակարգի դրույթները, ինչպես նաև յուրաքանչյուր սահմանադրություն ամրագրում է հասարակական արժեքների իր համակարգը, ինչը բացատրվում է նրանով, որ

¹ Garcia et Enterría E. La Constitución Española de 1978 como pacto social y como norma jurídica. Boletín Mexicano de derecho comparado. Vol. 123. №5. P. 371-398.

² **Манхейм К.** Идеология и утопия // Манхейм К. Диагноз нашего времени. - М., 1994. - С. 23.

սահմանադրության հիման վրա պետք է ձևավորվեն հասարակության յուրաքանչյուր անդամի համապատասխան տեսանկյունները¹: Արժեքները՝ որպես գիտակցության ձևեր, ուղղակի չեն նկարագրում ինչ-որ գործողություններ կամ երևակայական երևույթներ, այլ տալիս են դրանց գնահատականը, դրանով իսկ դատապարտելով կամ հաստատելով վերջիններիս, պահանջում դրանց իրականացում կամ կասեցում, այսինքն ըստ իրենց բնույթի հանդիսանում են նորմատիվային: Այս տեսանկյունից է անհրաժեշտ մոտենալ նաև սահմանադրության արժեքավորությանը: Հողվածում մենք կքննարկենք միայն սահմանադրության իրավական արժեքավորության հարցերը և միայն հակիրճ կանգ կառնենք վերջինիս քաղաքական արժեքավորության վրա:

Սահմանադրության արժեքների ձևավորումը տեղի է ունենում սահմանադրության և պետության իրավական համակարգում դրա դերի վերաբերալ վերլուծության հետ համատեղ: Որպես իրավունքի կայունության վերաբերյալ տեսանկյունների համակարգ, առաջացել և սկսել է զարգանալ նախնական սահմանադրությունը, հետագայում, որպես պետության նորմատիվային համակարգի կառուցման և գործառնության իրավական եղանակ՝ ապահովելով սահմանադրության գերակայությունը: Պետության իրավական համակարգի վերաբերյալ պատկերացումները, որոնցում նորմատիվային ակտերը ներկառուցված են որոշակի հիերարխիաներում, կարևորություն տալով սահմանադրությանը, XVII-XVIII դարերում ամենից առաջ ծագում են եվրոպական պետություններում, այնուհետև փոխադրվում Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկաներ (այդ երկու երկրամասերի այն տարածքներ, որտեղ բնակվում են եվրոպացի գաղթյալները կամ առնվազն բնակչություն, ովքեր ընդունում են եվրոպական մշակութային ավանդույթները որպես ազգային ավանդույթներ)² աստիճանական ձեռք բերելով կողմնակիցների մեծ թիվ²:

Ժամանակակից պայմաններում սահմանադրությունը ներկայացնում է արժեք: Երկրագնդի վրա գրեթե պետություն չի մնացել, որում առկա չէ սահմանադրություն, չնայած սահմանադրությունը որպես այդպիսին

¹ Конституционные ценности. Содержание и проблемы реализации // Материалы международ. науч.-теор. конфер. (Москва, 4-6 декабря 2008 г.). Т. 1-2. - М., 2010.

² Ценностей теория, аксиология // Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция Г.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. - М.: Сов. Энциклопедия, 1983. - С. 664.

կարող է անվանվել տարբեր կերպ և ունենալ տարբեր կառուցվածք: Սահմանադրության ընկալումը արժեքի որակով հաստատվում է նաև այն փաստով, որ փաստաթուղթը, որը կոչվում կամ հայտարարվում է սահմանադրություն, առկա է նույնիսկ պետություններում, որոնք չեն հետևում և մի շարք դեպքերում չեն պատրաստվում հետևել հռչակված համապատասխան սահմանադրական սկզբունքերին:

XXI դարի սկզբում առանձին պետություններում (օրինակ, Սաուդյան Արաբիա, Օման) բացակայում է սահմանադրությունը բառիս ժամանակակից ընկալումներում, սակայն սահմանադրության համաշխարհային մասշտաբներում արժեքավորության ընդունմանն աջակցում են այդ երկրներում սկիզբ առած շարժումները սահմանադրականության ուղղությամբ (նշված պետություններում նման քայլեր կարելի է համարել, օրինակ, հիմնական նիզամների ընդունումը): Սահմանադրության արժեքի համաշխարհային ընդունումը նպաստել է նաև այն երկրներում սահմանադրության ընդունմանը, որտեղ հասարակությունը պատրաստ չէ համարժեք ընկալել և կյանքում ներդնել սահմանադրականությունը:

Մինևնույն ժամանակ, ժամանակակից պայմաններում ցանկացած սահմանադրություն հանդիսանում է արժեք կամ առնվազն ընկալվում որպես արժեք¹: Եվ բոլոր դեպքերում յուրաքանչյուր սահմանադրություն ինքն է հանդես գալիս արժեքի որակով միայն այն ուժով, թե ինչ են արտահայտում կոնկրետ պատմական պայմաններում տվյալ հասարակությունում գերակայող արժեքները և ներկայացնում այդ արժեքների իրականացման համար իրավաբանական հենքը: Սակայն, եթե սահմանադրությունում հստակ հռչակված են կանխադրյալներ, որոնք չեն ընկալվում որպես արժեքներ համապատասխան երկրի բնակչության մեծամասնության կողմից, ապա նման սահմանադրությունը ևս արժեք հանդիսանալ չի կարող: Նույն կերպ նաև սահմանադրությունը, որը պարունակում է արժեքներ ներկայացնող դրույթներ, որոնք չեն իրականացվում գործնականում պետական մարմինների դիրքորոշումների և գործողությունների արդյունքում, չի կարող հանդիսանալ արժեք բնակչության համար:

Սահմանադրության արժեքավորության հաստատման գործում այն համեմատվում է որոշակի իդեալի հետ, վերջինիս որակով հանդես է

¹ Հարությունյան Գ.Գ., Սահմանադրական մշտադիտարկում: Երևան, 2016, էջ 43:

1(109)2023
◆ ՏԵՂԵԿՎՈՐ
◆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆ

գալիս առհասարակ սահմանադրությունը: Առկա օբյեկտների իմացության և գնահատման համար իդեալների նշանակության վրա ուշադրություն է դարձրել Ի. Կանտը: «Չնայած արգելվում է ենթադրել այդ իդեալների օբյեկտիվ իրականությունը (գոյությունը), - գրում է նա, - բոլոր դեպքերում չի կարելի այդ հիմունքներով դրանք համարել խիմերաներ. դրանք գիտակցությանը տրամադրում են անհրաժեշտ չափանիշ, որն ունի նրա ընկալման կարիք, ինչը իրականում կատարյալ է, որպեսզի վերջինս օգնությամբ գնահատի և չափի անկատարյալի թերությունները և աստիճանները»¹: Ինչպես հայտնի է, Ի. Կանտը առաջիններից մեկն է, ով ուշադրություն է դարձրել մարդու գործունեության մեջ արժեքների դերի ազատության և անհրաժեշտության հարաբերակցության քննարկմանը: Սակայն առավել հիմնավոր արժեքների խնդրայնությունը վերջինիս գաղափարների հիման վրա մշակել է Ռ.Գ. Լոտցը, հետագայում նեոկանտները (մասավորապես, Վ. Վինդելը, Գ. Ռիկկերտը), ինչպես նաև տարատեսակ փիլիսոփայական դպրոցների և ուղղությունների ներկայացուցիչներ, իսկ ներկայումս տվյալ խնդրայնությունը կայուն զբաղեցրել է բազմաթիվ գիտական ոլորտների զինանոցում արժանի տեղ: Եվ այսպես, կոնկրետ սահմանադրության արժեքի բացահայտման համար ըստ որոշ չափորոշիչների իրականացվում է դրա համեմատություն սահմանադրության հետ երկրագնդի քաղաքական ակտիվ բնակչության մեծամասնության կողմից ընդունվող արժեքի որակով: Համեմատության հիշատակված սկզբունքներն ընտրվում են այնպես, որ դրանցում արտացոլվեն որպես այդպիսին սահմանադրության հիմնական բնութագրիչները: Արժեքաբանության տարբեր ուղղությունների շրջանակներում արժեքներն ավանդաբար դիտարկվել են և դիտարկվում են նորմերի (էթետիկ, էթնիկ և այլն) հետ սերտ կապերում: Միևնույն ժամանակ, նշված փոխկապվածությունն այնքան նեղ է, որ XX դարի սկզբում Գ. Ռիկկերտն արժեքների նեոկանտյան տեսության քննադատությանն ի պատասխան անհրաժեշտ համարեց որոշ աշխատանքներում վեր հանել տարբերությունները «նորմ» և «արժեքներ» հասկացությունների միջև: Միևնույն ժամանակ, նորմերի և արժեքների փոխկապվածությունը ենթադրում է արժեքների որոշակի հավաքածուի առկայություն ցանկացած նորմատիվային համակարգում: Իրավունքը՝ որպես նորմատիվային

¹ Кант И. Критика чистого разума. - М., 1994. - С. 347.

համակարգ, բնականաբար, պարունակում է որոշակի արժեքներ (դրանց վրա է հենվում իրավական մշակույթը): Իր հերթին, սահմանադրությունը, հանդես գալով իրավունքի նորմատիվային հիմքի որակով, նույնպես չի կարող գործել առանց իրեն բնորոշ արժեքների: Խոսքը գնում է ոչ թե այն իրավական արժեքների վերաբերյալ, որոնք ստացել են ամրագրում սահմանադրության տեքստում և վերաբերում են իրավունքի տարբեր ոլորտներին, այլ այն արժեքների վերաբերյալ, որոնք բնորոշ են հենց սահմանադրությանը¹:

Պետության իրավական համակարգում սահմանադրության գերակայությունը հիմնավորում է վերջինիս արժեքը Եվրոպայի և Ամերիկայի քաղաքական ակտիվ բնակչության համար սահմանադրության դարաշրջանի ամենակարգից (այդ բառի ժամանակակից ընկալումներով), ընդ որում բացարձակման կողմնակիցների համար սահմանադրությունը, որն անխուսափելիորեն սահմանափակում է միապետի իշխանությունը, ընկալվում էր ոչ թե որպես բարիք, այլ չարիք: Պետության իրավական համակարգում սահմանադրության գերակայման ընդունումը պահանջեց նման գերակայման ապահովման մեխանիզմի ստեղծում: Ժամանակի ընթացքում ծագեցին սահմանադրական հսկողության և վերահսկման մարմիններ, ինչն էլ հանդիսացավ գերակայման հատկության օրինաչափ արդյունք: Սահմանադրության կարևորության ապահովման մեխանիզմի անհրաժեշտությունն ընդունվեց աստիճանաբար (առաջին մարմինը, որին լիազորվեց նորմատիվ իրավական ակտերի սահմանադրականության ստուգումը (ԱՄՆ Գերագույն դատարան), չէր հանդիսանում մարմին, որը գերադրապես մասնագիտանում էր սահմանադրական վերահսկողության մեջ, իսկ XIX դարում իրավական ակտերի սահմանադրականության անկախ վերահսկողության կիրառության օրինակները միավորական էին): Միայն XX հարյուրամյակում ծագեցին մասնագիտացված սահմանադրական դատական մարմիններ, որոնք մարմնավորում էին Գ. Կելզենի աշխատանքներում շարադրված գաղափարները, ընդ որում XX դարի վերջում սահմանադրական հսկողության մարմինները վերածվեցին գործնական սահմանադրականության անբաժանելի հատկանիշի (դատա-

¹ **Մանայան Ա.**, Սահմանադրական կայունությունը՝ որպես կայուն ժողովրդավարության գրավական: Երևան, «Հայրապետ» հրատ., 2019, էջ 49-55:

կանին զուգահեռ ծագեցին նաև սահմանադրական վերահսկողության ոչ դատական մարմիններ): Զարգացած սահմանադրականության պետություն, որում նախատեսված չէ հատուկ սահմանադրական վերահսկողություն, համարվում է Մեծ Բրիտանիան: Ընդ որում, XX դարի վերջում - XXI դարի սկզբում Մեծ Բրիտանիայում պարբերաբար իրականացվում են մասշտաբային բարեփոխումներ, որոնց արդյունքում հնարավոր է նաև ստեղծվի մարմին, որը հատուկ լիազորված կլինի սահմանադրական վերահսկողության իրավասություններով: Անհրաժեշտ է նշել, որ Հայաստանում Սահմանադրական դատարանը XXI դարի սկզբներից էական ներդրում ունեցավ Սահմանադրության արժեքի ամրապնդման մեջ:

Սահմանադրության արժեքի զարգացման ուղղություններից մեկը հանդիսանում է մարդու կարգավիճակի ապահովման մեխանիզմի կատարելագործումը¹: Միևնույն ժամանակ, սահմանադրությունը չի սահմանափակվում մարդու իրավական կարգավիճակի ապահովմամբ, այլ նաև ամրագրում է պետական մարմինների համակարգը և հանրային իշխանության իրականացման կարգը, ինչպես նաև հաստատում հասարակության և պետության կենսագործության իրավաբանական հիմքերը, արդյունքում՝ սահմանադրությունում տեղակայված է իրավունքի բոլոր ոլորտների հիմքը:

Կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ սահմանադրական արժեքանության և դրա միջոցով երկրում սահմանադրականություն հաստատելու փիլիսոփայությունը ենթադրում է, որ ամեն մի երկրի սահմանադրության ընդունման հիմք պետք է լինի սահմանադրական մշակույթը, ինչը ենթադրում է հասարակական պրակտիկայում և պետական քաղաքականության մակարդակում սահմանադրական արժեքների առկայության որոշակի աստիճան: Այդ արժեքները պետք է ամրագրվեն երկրի Հիմնական օրենքում, որոնք իշխանությունների ու հասարակության կողմից ներդաշնակ ընկալվելուց հետո պետք է իրացվեն առօրյա կյանքում: Իսկ իրականացման արդյունքը կլինի երկրում սահմանադրականության հաստատումը:

¹ Հարությունյան Գ.Գ., Սահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը և ժամանակի մարտահրավերները: Վերահրատարակություն՝ լրամշակումներով: Երևան, 2016, էջ 75-128:

Եզրակացություն

Ամփոփելով սույն գիտական հոդվածում կատարված ուսումնասիրությունները՝ կարող ենք կատարել ներքոնշյալ եզրահանգումները.

1. Սահմանադրական արժեքանությունը գիտական ուղղություն է, որի նպատակն է բացահայտել սահմանադրության մեջ բովանդակվող արժեքները և սահմանել օրենսդրության մեջ ամրագրման ճանապարհով իրավակիրառ պրակտիկայում դրանք իրացնելու, մարդկանց կենսագործունեության անբաժանելի մասը դարձնելու կառուցակարգերը, ինչպես նաև այդ արժեքների իրականացման միջոցով երկրում սահմանադրականություն հաստատելու ուղիները:

2. Սահմանադրական արժեքանությունը կոչված է հետազոտելու սահմանադրականության հիմնահարցերը և նպաստելու երկրում սահմանադրականության հաստատմանը:

3. Կարծում ենք, որ սահմանադրական արժեքանության գլխավոր առաքելությունը երկրում սահմանադրականության հաստատումն ու դրա հետագա զարգացումն է:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. **Հարությունյան Գ.Գ.**, Սահմանադրական մշտադիտարկում: Երևան, 2016, էջ 43:
2. **Հարությունյան Գ.Գ.**, Սահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը և ժամանակի մարտահրավերները: Վերահրատարակություն՝ լրամշակումներով: Երևան, 2016, էջ 75-128:
3. **Մանասյան Ա.**, Սահմանադրական կայունությունը՝ որպես կայուն ժողովրդավարության գրավական: Երևան, «Հայրապետ» հրատ., 2019, էջ 49-55:
4. **Манхейм К.** Идеология и утопия // *Манхейм К. Диагноз нашего времени.* - М., 1994. - С. 23.
5. Конституционные ценности. Содержание и проблемы реализации // Материалы междунаод. науч.-теор. конфер. (Москва, 4-6 декабря 2008 г.). - М., 2010. Т. 1-2.
6. Ценностей теория, аксиология // Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция Г.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. - М.: Сов. Энциклопедия, 1983. - С. 664:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(109)2023

7. **Кант И.** Критика чистого разума. - М., 1994. - С. 347.
8. **Лучин В.О.** Конституционные нормы и правоотношения. - М., 1997. - С. 42.
9. Garcia et Enterria E. La Consttution Espanola de 1978 coto pactosocial y coto norma juridico Boletin Mexicano de derecho comprarado. Vol 123. №5. P. 371-398.

ПОНЯТИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ АКСИОЛОГИИ

Аннотация

Статья посвящена раскрытию и решению вопросов в связи с понятием конституционной аксиологии и ее значением посредством всестороннего, в частности сравнительно-правового анализа. В современных конституционных развитиях особая важность придается раскрытию содержания, восприятию Конституции и закрепленных в ней основополагающих конституционных ценностей и принципов, а также их превращению в правило реальной жизни, что в конечном итоге должно способствовать утверждению и становлению конституционализма в стране. В последние десятилетия конституционная аксиология занимает особое место в повестках ряда международных конференций, стала предметом научного исследования, посвященные ей труды изданы в виде книг, журналов и сборников научных статей.

Предметом исследования стали сущность и содержание Конституции. В юриспруденции аксиология формировалась и развивалась как юридическая аксиология, предметной областью и основной темой которой являются проблемы восприятия и толкования права как ценности. Квалификация Конституции и содержащихся в ней основополагающих принципов как ценности стала основой для того, чтобы в рамках науки конституционного права, как самостоятельного научного направления, сформировалась **конституционная аксиология**.

Несмотря на то обстоятельство, что конституционная аксиология - молодое, самостоятельное научное направление и, следовательно, должны проводиться многочисленные фундаментальные исследования относительно нее как новой и имеющей большие масштабы

исследования сферы, между тем в основном в рамках кандидатских диссертаций и научных статей затрагиваются различные правовые и конституционные ценности, однако не конкретизируются содержание и отдельные элементы конституционной аксиологии. В этом аспекте нужно констатировать, что интерес к конституционным ценностям не исчерпан, а из года в год все более растет, что и **обосновывает актуальность статьи.**

Ключевые слова: конституционная ценность, благо, конституционная аксиология, конституционализм, юридическая дисциплина, правовая система, верховенство права.

THE CONCEPT OF CONSTITUTIONAL AXIOLOGY

Annotation

The article is devoted to the disclosure and resolution of issues related to the concept of constitutional axiology through a comprehensive, in particular, comparative legal analysis. In modern constitutional developments, particular importance is attached to the disclosure of the content and perception of the Constitution, as well as the fundamental constitutional values and principles prescribed therein, as well as their transformation into a rule of real life, which ultimately should contribute to the establishment and formation of constitutionalism in the country. In recent decades, constitutional axiology has had a special place in the agendas of a number of international conferences, and it has become the subject of scientific research, and the works devoted to it have been published in the form of books, journals and collections of scientific articles.

The subject of the study was the essence and content of the Constitution. In jurisprudence, axiology was formed and developed as a legal axiology, the subject area and main topic of which are the issues of perception and interpretation of law as a value. The qualification of the Constitution and the fundamental principles contained therein as values became the basis for the formation of **constitutional axiology** within the framework of the science of constitutional law as an independent scientific direction.

Despite the circumstance, that constitutional axiology is a young and independent scientific direction, and therefore, numerous fundamental studies should be conducted regarding it as a new and large-scale field of

research; meanwhile, various legal and constitutional values are touched upon mainly within the framework of candidate dissertations and scientific articles, however, the content and certain elements of the constitutional axiology are not specified. In this regard, it should be stated that the existing interest in constitutional values is not exhausted, but increases from year to year, which **justifies the relevance of this article.**

Keywords: constitutional value, boon, constitutional axiology, constitutionalism, legal discipline, legal system, rule of law.

Հոդվածը հանձնված է խմբագրություն 07.03.2023, փրվել է գրախոսության 09.03.2023, ընդունվել է փպագրության 25.03.2023: